

Stjärnasläktens vid Kopparberget DNA och förhistoriska ursprung

Av Jakob Norstedt

Bröderna Olof Olsson, Markvard Olsson och Hans Olsson nämns tillsammans i ett lagmansdombrev utfärdat på Kopparberget 1473.¹ Av brevet framgår att de tilldömdes egendomen Noret i Torsångs socken och att de benämns ”jämpne sambrödher”, d.v.s. de var helsyskon. Därmed bör deras far Olof ha varit född senast omkring 1420. I den här artikeln visas hur Olof och Markvard genom Y-DNA-test av nu levande ättlingar på manslinjen bekräftats tillhöra samma fädernelinje. Släkten kan genom Y-DNA-analysen också inplaceras i ett större släktsammanhang. Vi får genom det en antydning om Olofs anfaders ursprung.

Olof levde troligen någonstans i Kopparbergslagen eftersom hans söner var verksamma där. En glasmålning av en sexuddig stjärna i Vika kyrkas korfönster är samtida med hans son Markvard, begsman i Kniva, Vika som omnämns 1468–1499. Markvard och flera andra i släkten förde en liknande stjärna i sina vapen.² Rasmus Ludvigsson påstod på 1500-talet att Olof Nilsson, som han kallas av honom, var kommen av Danmark vilket senare forskning visat att det inte finns belägg för.³

Alla tre sönerna har ansetts ha ättlingar i flera generationer:

Sonen **Olof** skall ha haft flera söner, bl.a. Hans vars ättlingar bildade Rottnebyggenen.

Sonen **Markvard** blev anfader till Georg Stiernhielm, adlad 1631 och förlänad godset Wassula utanför Tartu i nuvarande Estland. Ätten Stiernhielm levde på Wassula ända in i sen tid och den siste agnatiske ättlingen Nils von Stiernhielm, som dog 2001, var född på godset.⁴

Sonen **Hans** har tidigare ansetts vara anfader till de adliga ätterna Swedenborg och Schönström. Detta har omprövats i modern släktforskning och nu anger Adelskalendern i stället att ätterna stammar från bergsmannen Otte Persson på Sundborn, omnämnd där i Älvsborgs lösens taxeringslängd 1571. Även Y-DNA-analys har bekräftat att medlemmar av ätten Swedenborg inte delar

¹ Bertil Boëthius, ”Kopparbergslagen fram till 1570-talets genombrott”, 1965, s. 37 f.

² Torsten Berglund, ”Spetsrutur och 6-stjärna – om Jöran Olsson och en gravhäll i Vika kyrka”, i Vapenbild nr 54, 2002, s. 86–90.

³ Elisabet Hemström, ”Stjärna-ättens stamfar – ett danskt riksråd?” i Fahlusläktforskarblad nr 14 / 2004, s. 4.

⁴ Cornelia Colliander, ”Baronessan och hennes dotter”, 2005.

samma fädernelinje som de här i artikeln analyserade testpersonerna.⁵

DNA och Stjärnasläkten

Brödernas far Olof, som bör ha varit född i början av 1400-talet, har varit en närmast mytisk person men Y-DNA-testning⁶ av ättlingar kan ge nya fakta och lite fastare grund. Det som krävs är far-son-sonson-linjer (agnatiska linjer) från minst två av hans söner till nutid. Om dessa överensstämmer på förväntat sätt så kan man konstatera att den traditionella släktforskningen är korrekt och att linjerna har en gemensam anfader som alltså är Olof.

När Olof på detta sätt är säkrad kan det dessutom vara möjligt att få indikationer om hans ursprung genom att titta på var hans närmaste fädernesläktingar finns.

Bild 1. Fönster i Vika kyrka. Foto: J. Norstedt.

Släktlinjer från Olof

För att säkra Stjärnasläktens DNA behövs alltså släktlinjer till nutid. Postmästaren och släktforskaren Helmer Lagergren beskrev 1936 en linje från sonen Olof med Rottnebygrenen till släkten Lindh.⁷ Den avslutas hos Lagergren med postmästaren Axel Rudolf Lindh, född i Mora 1866, som har nu levande barnbarn, bl.a. Bengt-Erik Lind i Falun.

Sonen Markvard hade ättlingar på gården Storbo i Vika församling och från Storbogrenen går det att hitta manliga släktlinjer till bl.a. falubon Sven-Olov Alvroth.

⁵ Jakob Norstedt, <http://hoijen.se/cat/dna/swedenborg/>.

⁶ För förklaringar av termer såsom Y-DNA, SNP, Big Y m.m., se webbplatsen för Svenska Sällskapet för Genetisk Genealogi (www.ssgg.se).

⁷ Lagergrensamlingen, Falu stadsbibliotek.

DNA-testning

Både Bengt-Erik Lind och Sven-Olov Alvroth ställde upp på DNA-testning, medvetna om att det skulle finnas anor tillbaka till Stjärnasläkten.

Samtidigt som deras resultat blev färdiga dök av en tillfällighet ytterligare ett resultat upp. Det var Jouko Lindh i Jyväskylä som testat sig själv. Jouko Lindh visste att hans släkt kom från Dalarna men han kände inte till de tidigare anorna. Det visade sig att en gren av Lindh-släkten runt år 1800 hade flyttat till Kajaani i norra Finland och att Jouko Lindh är sexmanning med Bengt-Erik Linds barn.

De tre personerna, Sven-Olov Alvroth, Bengt-Erik Lind och Jouko Lindh är nu alla Big Y-testade vilket innebär att de karakteristiska SNPerna (mutationerna) ända fram till nutid är kända. På Storbogrenen (Alvroth) har det uppstått åtta stabila SNP'er sedan Olof medan Rottnebygrenen har två SNP'er fram till Johan Lindh, född 1744. Därefter har Jouko Lindh två SNP'er och Bengt Erik Lind en SNP på sina respektiva släktgrenar (bild 2).

Centraleuropeiskt ursprung

Big Y-data har skickats till analystjänsten YFull för ett fördjupat resultat. YFull har placerat in Stjärnasläkten i haplogrupp R-YP977,⁸ en undergrupp till R1a. Enligt SNP-baserad tidsuppskattning har medlemmarna i R-YP977 en gemensam ana som levde för c:a 2 500 (3 200–1 800) år sedan (bild 2, förgrening X). Stjärnalinjens närmaste släkting i gruppen har YFull-id YF02259 och de två bildar en ny gren R-YP6375 med tre SNP'er efter R-YP977. YF02259 har rötter i nuvarande Tjeckien. Yfull uppskattar preliminärt att YF02259 har en gemensam ana med Stjärnasläkten (bild 2, förgrening Y) som levde omkring år 100–500 e.Kr. Mellan förgrening Y och Olof finns sju stabila SNP'er: JN78, JN80, JN81, JN83, JN84, JN93, JN94.

Nyligen identifierades en ännu närmare haplogrupsgranne, kit 417445 med Y-DNA37 (37 STR-markörer) hos Family Tree DNA med rötter i Tyskland. Denne man som nu bor i Israel har SNP-testats hos Yseq för att ge en uppfattning om när hans och Olofs gemensamma ana levde (bild 2 förgrening Z). Fem av de sju SNP'erna har hittills testats varav tre har givit positivt resultat (JN78, JN83, JN93) och två negativt (JN80, JN84) Detta betyder att JN78, JN83 och JN93 uppstod före Z. Två SNP'er (JN81, JN94)

⁸ Yfull-trädet, <https://yfull.com/tree/R-YP977/>. Yfull har välvilligt bistått med djupanalys av de tre BigY-testerna men det offentliga Yfull-trädet har viss eftersläpning och är förmodligen inte helt uppdaterat vid artikelns publicering.

Stjärnasläkten vid Kopparberget DNA-översikt

Jakob Norstedt
2017-08-01

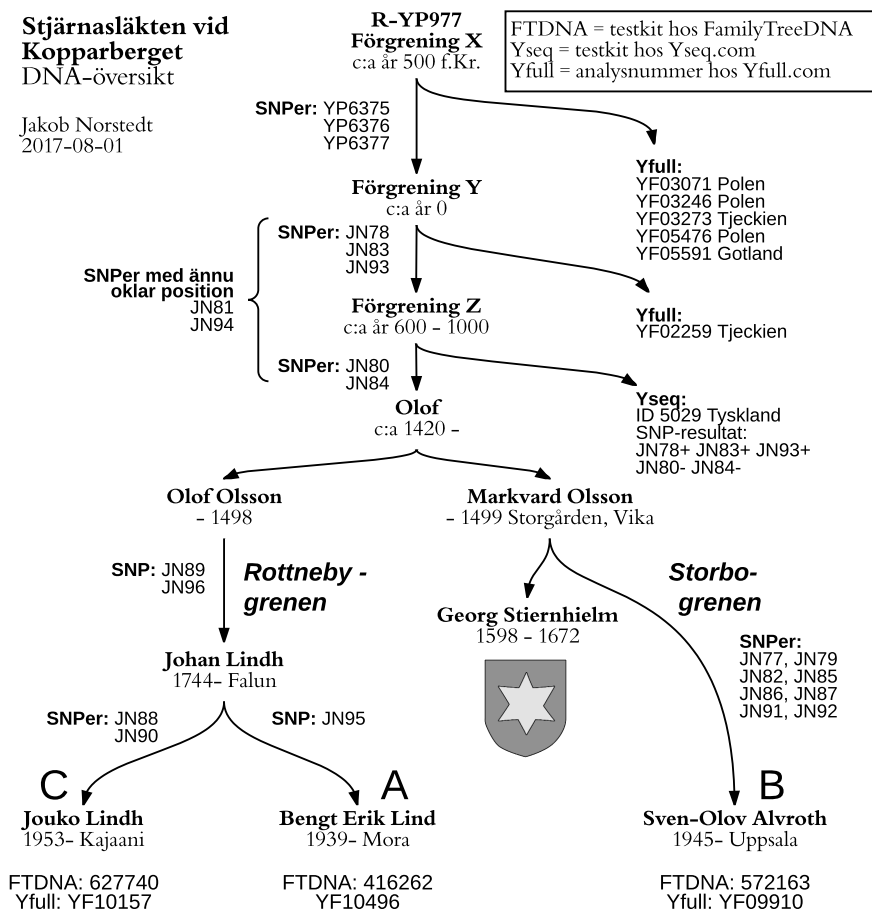

Bild 2. Detaljerat resultat finns tillgängligt i projekt Kopparberget hos Family Tree DNA (www.familytreedna.com), grupp Kopparberget hos Yseq (www.yseq.net) och grupp Kopparberget hos YFull (www.yfull.com).

har ännu inte testats. Beroende på hur många av dem som visar sig vara positiva kan från två till fem SNPer ligga mellan Y och Z medan resterande ligger efter Z.

Om förgrening Y ägde rum omkring år 0, dvs 1400 år före Olof så kan förgrening Z uppskattas ha inträffat mellan år 600 (tre positiva SNPer) och år 1000 (fem positiva SNPer).

Hittills finns åtta resultat förutom Stjärnasläktens ättlingar vid förgrening X enligt YFull. Av dessa åtta placerar tre sin äldsta kända ana i Polen, en i Tjeckien och en på Gotland (bild 2). Vid förgrening Y finns ett tjeckiskt

resultat och vid förgrening Z ett tyskt resultat. Grenen har alltså stark centraleuropeisk dominans sedan åtminstone c:a 2 500 år varför Stjärnasläktens tidiga anfäder bör ha kommit från kontinenten och inte vice versa.

Sammanfattning

Tre släktlinjer genom två söner till Stjärnasläktens på Kopparberget anfäder Olof har DNA-testats. Resultaten stämmer helt som förväntat varför linjerna kan anses DNA-bekräftade. Olof som föddes senast c:a 1420 tillhörde haplogrupp R-YP977 med undergrupp YP6375.

R-YP977 är en i Sverige ovanlig undergrupp av R1a och de förhistoriska anorna bör ha levt i Centraleuropa fram till c:a år 450–1150 e.Kr. Vilken väg släkten tagit därifrån till Stora Kopparberget vet vi inget om men framtida DNA-resultat kan ge en bättre bild. Projektet kan följas på <http://www.hojjen.se/cat/dna/stjarna>.

Tack till Olle Alvroth, Bengt-Erik Lind och Jouko Lindh för gott samarbete kring testning och resultat och tack till Stefan Jernberg, Gustafs, och Torsten Berglund, Stockholm, för grundläggande kontroll av släktlinjer.

Ekonomi

DNA-utforskningen av Stjärnasläkten som hittills har en omslutning på c:a 20 000 kr har finansierats genom ”crowdfunding”. Ett tiotal personer har bidragit.

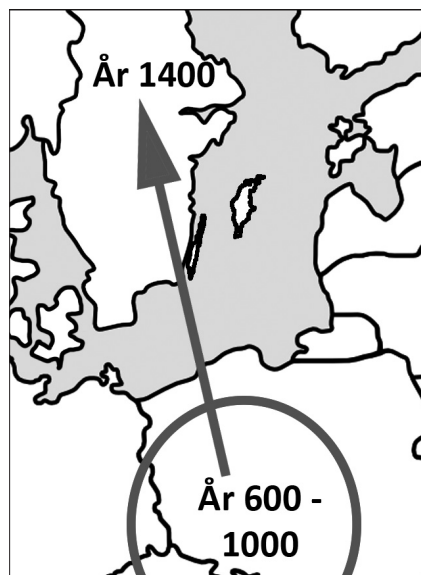

Bild 3. De förhistoriska anorna i Centraleuropa.

JAKOB NORSTEDT, född 1961. Civilingenjör verksam som konsult inom DNA-släktforskning. Medlem i SSGG – Svenska Sällskapet för Genetisk Genealogi. E-post: jakob@hojjen.se

